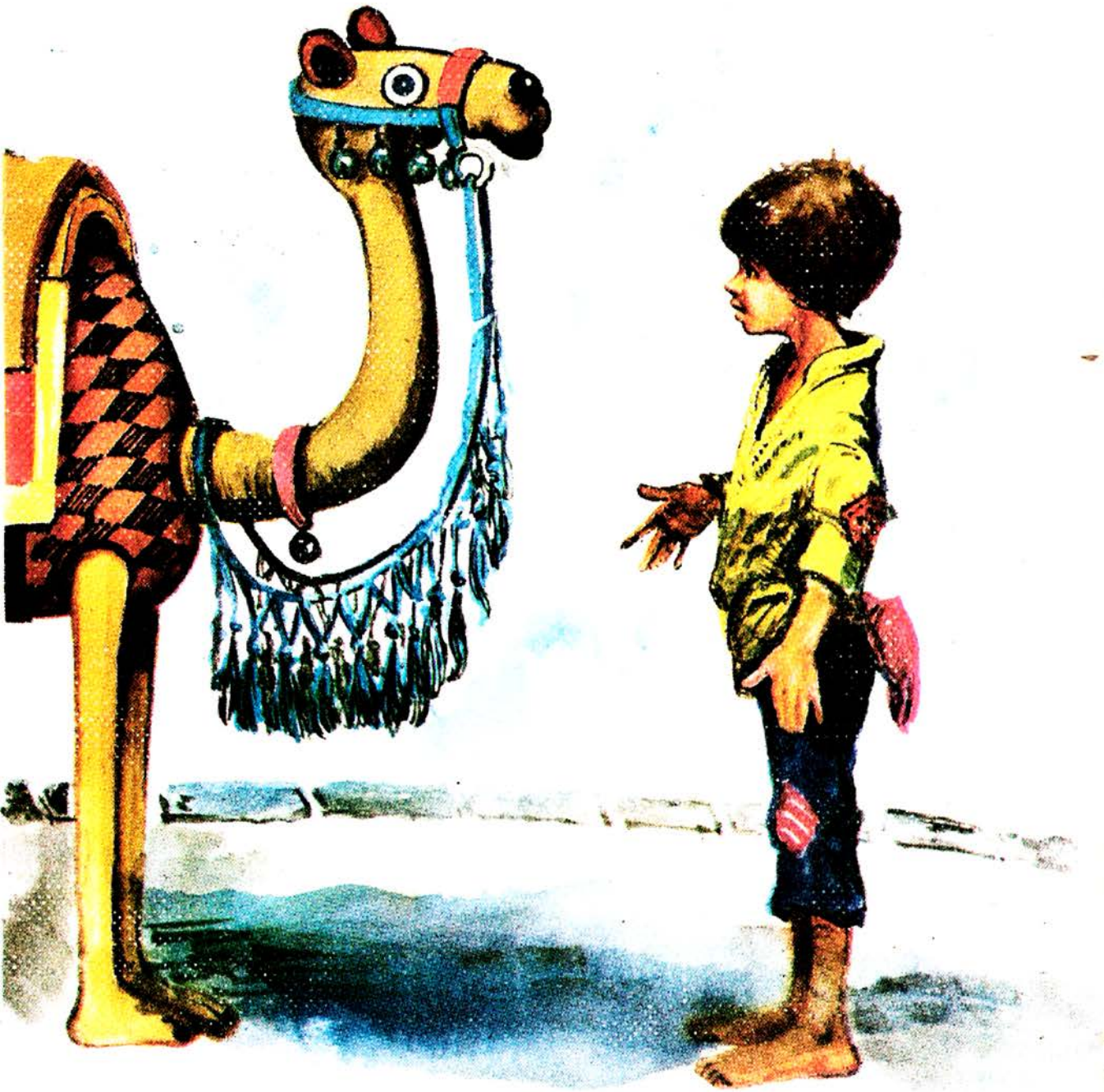
BEHRENGİ

BİR GÜNLÜK DÜŞ VE GERÇEK

Çocuk Kitapları

BİR GÜNLÜK DÜŞ VE GERÇEK

1. BASIM AĞUSTOS 1980

Osmanlı Matbaa'sında dizilip, Doyuran Ofset Tesislerinde Basılmıştır/Oda Yayınları, Babıali Cad. N. 19 Daire 3 Cağaloğlu-İSTANBUL. Telefon: 27 39 53.

Behrengi

BİR GÜNLÜK DÜŞ VE GERÇEK

Türkçesi :
İLDENİZ KURTULAN

Resimleyen :
MUSTAFA DELİOĞLU

Semed BEHRENGİ Üzerine

1939 yılında İran Azerbaycan'ı Tebriz kentinde yoksul bir işçi ailesinde doğdu Semed Behrengi. Tebriz'de öğretmen okulunu bitirdi. Tüm Azerbaycan'ın kırsal alanını adım adım dolaştı. Köylerinde öğretmenlik yaparken halkının sorunlarını inceledi.

İran'ın karanlık saltanat döneminin baskısı altında devrimci savaşını toplumsal içerikli yapıtlarıyla sürdürdü.

İki yüzyılı aşkın bir süreden beri kültürel ve sosyo-ekonomik sömürü tutsağı bulunan Azeri insanının dil özgürlüğü umudunu işledi. Bu dili çok güzel kullanabildiği halde geniş bir topluma seslenebilmek için Farsça yazdı: Titiz bir sorumluluk altında, ve kendisine yol gösteren diyalektik yöntemini unutmadan...

Sonra hiç beklenmedik bir anda Aras Çayı'nda ölü bulundu. Onu bilenler öldürülmüş olduğunu kabul ederler. Mezarı Tebriz'dedir. Taşında 31 Ağustos 1968 yazar...

Sevgili Okur,

İbret olsun diye yazmadım bu öyküyü, çocuklarımızı daha iyi tanıman için, sorunlarını öğrenmen için, çözüm araman için yazdım.

Tahran serüvenlerimin hepsini anlatsam kim bilir kaç ciltlik kitap olur, bıkkınlık getirir hem de. Ben sadece son yirmi dört saatimi anlatıyorum, bıktırmadan. Önce Tahran'a neden gittiğimi söyleyeyim.

Babam, birkaç aydan beri işsizdi. Sonunda anamı, kardeşlerimi memlekette bıraktı; beni yanına aldı, Tahran'a geldik. Bizden önce gelenler olmuştu tanıdıklardan, iş bile bulmuşlardı. İşte bizi bu umut sürükledi...

Bildiklerden biri buz satış barakası açmıştı, bir başkası eskiciliğe dökmüştü işi, bir diğeri de portakal satıyordu.

Babam da bir el arabası düşürdü. Seyyar satıcı oldu. Soğan, patates, hıyar gibi zerzevat satıyordu. Bir boğaz biz yerdik, bir boğaz anama gönderirdik. Ben de kimi zaman babamın yanısıra, kimi zaman da tek başıma avare avare dolaşıp duruyordum. Geceleri babamın yanına dönerdim. Arada sırada çiklet, niyet şekeri ve benzeri şeyler sattığım da olurdu.

Her neyse, lafı uzatmayalım...

O gece Kasım, Piyangocu Ziver'in oğlu ve Ahmet Hüseyin'le birlikteydim. İki çocuk daha vardı, banka binasının merdivenleri üstünde bir saat önce tanışmıştık onlarla.

Dördümüz oturmuş, zar atmak için nereye gideceğimizi konuşuyorduk ki, bu iki kişi geldiler ve yanımıza oturdu-

lar. İkisi de bizden büyüktü. Birisinin bir gözü kördü. Öbürünün ayağında yepyeni siyah ayakkabılar vardı. Ama kirli diz kapağı pantolonunun yırtığından dışarı fırlamıştı. İkisinin de üstü başı bizden daha berbattı.

Dördümüz de gizlice ayakkabıyı süzdük, sonra birbirimizin suratına baktık, «ayakkabı hırsızına dikiz» demek istiyorduk. Bu durum çocuğun gözünden kaçmadı ve: «Ne oluyor?» dedi. «Hiç ayakkabı görmediniz mi?»

Arkadaşı: «Boş ver be Mahmut,» dedi. «Görmüyor musun, hepsinin başı kıçı çıplak! Zavallılar yeni ayakkabıyı nerede görsünler?»

Mahmut: «Doğru,» dedi. «Kabahat bende. Hem çıplak ayaklarını görüyorum, hem de konuşuyorum.»

Tek gözü kör olan:

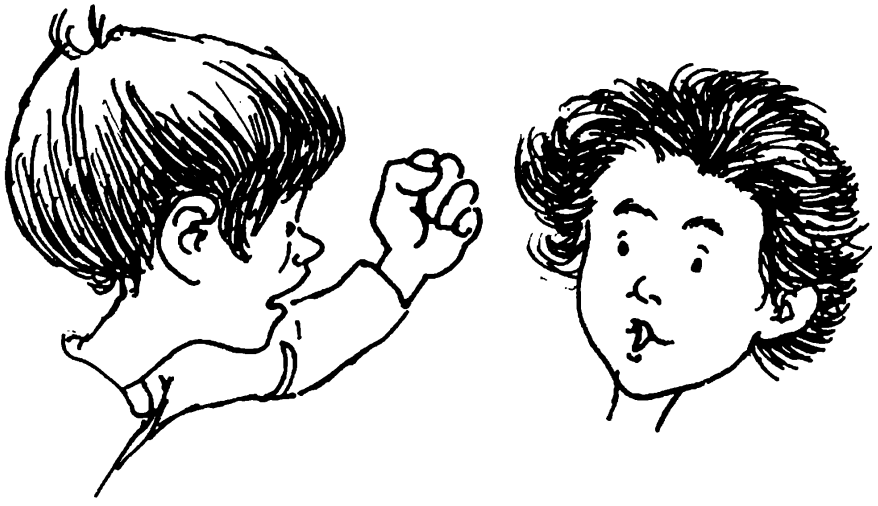
«Ne sandın?» dedi. «Herkesin senin gibi zengin babası yok ki su gibi para harcasın, çocuğuna yeni ayakkabılar alsın!»

Sonra ikisi de kıkır kıkır güldüler. Biz donakalmıştık. Ahmet Hüseyin, Ziver'in oğluna baktı, sonra ikisi Kasım'a baktılar. Sonra da bana diktiler gözlerini.

Ağızlarının payını vermeliydik, düpedüz gırgıra almışlardı bizi.

Kızdım Mahmut'a:

«Seni hırsız seni!» diye bağırdım. «Ayakkabıları çalmışsın!» İkisi de kahkahayı basıverdiler yine. Gözü kör olan öbürünü habire dirsekliyor ve:

«Demedim mi? Keh, keh, keh...» diye gülüyordu.

Caddenin kenarında renk renk özel arabalar dizilmişti uç uca. Demirden bir duvar oluşturmuşlardı.

Önümdeki kırmızı araba çıktı, gitti. Bir delik açıldı duvarda. Şimdi caddeyi görebiliyordum. Bir sürü araba, türlü türlü, boy boy, binek, taksi ve otobüs doldurmuştu caddeyi. Ağır ağır birbirinin dibinde yürüyor, gürültü ediyorlardı. Bir itiş kakış, bir bağırışmadır gırla gidiyordu.

Sanırım Tahran, dünyanın en kalabalık kenti, bu cadde Tahran'ın en kalabalık yeridir.

Kör ve arkadaşı hâlâ gülüyorardı, gülmekten çatlayacaklardı itler. Bozuldum. Bir dövüş çıksa diye can atıyordum.

Yeni bir küfür öğrenmiştim, yersiz de olsa birisine kullanmak istiyordum. Kendi kendime, «Keşke, Mahmut bir tokat atsa bana...» diyordum. O zaman kızardım ona, «Bana ha?... Şimdi alırım paçanı aşağı!» derdim.

Bu istekle, yanımda oturan Mahmut'un yakasına yapıştım. «Hırsız değilsen söyle bakalım ayakkabıları kim aldı sana?» dedim.

Kahkaha kesildi. Mahmut ellerimi sertçe itti.

«Otur yerine!» dedi. «Ağzından çıkanı kulağın duymuyor.»

Kör ortaya atıldı, kavgaya engel oldu ve,

«Boş ver be Mahmut, akşam akşam kavganın sırası mı şimdi?» dedi. «Ağzımızın tadını bozma, ne güzel dalga geçiyoruz işte.»

Oysa dördümüz de kavga etmek isti-

yorduk. Ama Mahmut ve kör arkadaşı fırsat vermiyorlar, eğleniyorlardı.

Mahmut, bana: «Kardeşim,» dedi, «bu gece canım kavga etmek istemiyor hiç. İlle de kavga istiyorsan; yarına kalsın. Emi?»

Kör: «Bu gece» dedi, «matrak geçmek istiyoruz hep,tamam mı?»

Çekildim: «Öyle olsun,» dedim.

Pırıl pırıl bir araba geldi, cadde kenarındaki boşluğu doldurdu. Bir adam, bir kadın ve bir oğlan çocuğu yanlarında beyaz tertemiz bir köpek yavrusuyla indiler.

Çocuk tam Ahmet Hüseyin kadardı. Temiz kısa pantolon, beyaz çorap, iki renkli üstü açık ayakkabıları vardı. Bir elinde beyaz çerçeveli gözlük öbür eli babasında.

Eniğin zinciri kadının elindeydi.

Kolları bacakları çıplak, yüksek ölçeli papuçları vardı. Yanımızdan geçerken nefis bir koku doldu genzimize.

Kasım ayağının altından bir yemiş kabuğu buldu, çocuğun ensesine nişan aldı, fırlattı. Çocuk döndü bize baktı:

«Serseriler n'olacak!» dedi.

Ahmet Hüseyin kızdı: «Yürrüü, ha-

nım evladı!» diye karşılık verdi. Ben de fırsatı kaçırır mıyım hiç, hemen yapıştırdım:

«Şimdi alırım paçanı aşağı!»

Bizimkiler katıldılar gülmekten. Baba oğlunun elini çekti. Az ileride bulunan otele daldılar.

Gözler Mahmut'un yeni ayakkabılarına dikildi yine.

Mahmut arkadaşça: «Benim için ayakkabıların bir önemi yok çocuklar... Kim isterse veririm,» dedi. Ahmet Hüseyin'e döndü: «Gel anam çıkar bunları, sen giy.»

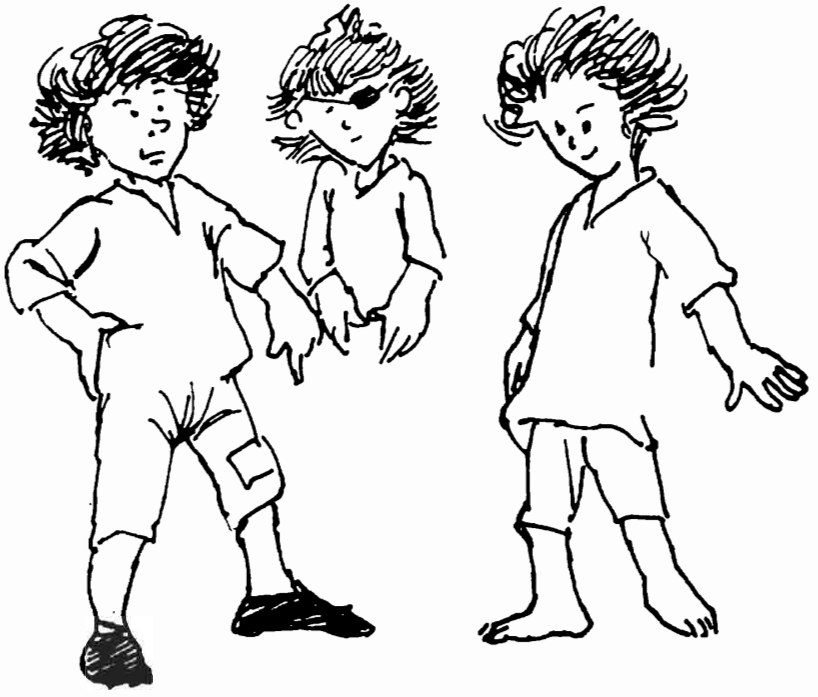
Ahmet Hüseyin, Mahmut'un ayağına işkilli işkilli baktı, kımıldamadı.

«Ne duruyorsun lan? Yeni bir ayakkabı istemez misin? Alsana!»

Ahmet Hüseyin bu kez kalktı, Mahmut'un önüne gitti çöktü, ayakkabılarını çıkaracaktı. Sesimizi çıkarmaksızın öylece bakıyorduk.

Ahmet Hüseyin sıkıca sarıldı Mahmut'un ayaklarına, derken kaydı elleri, sırtüstü kaldırıma yuvarlandı.

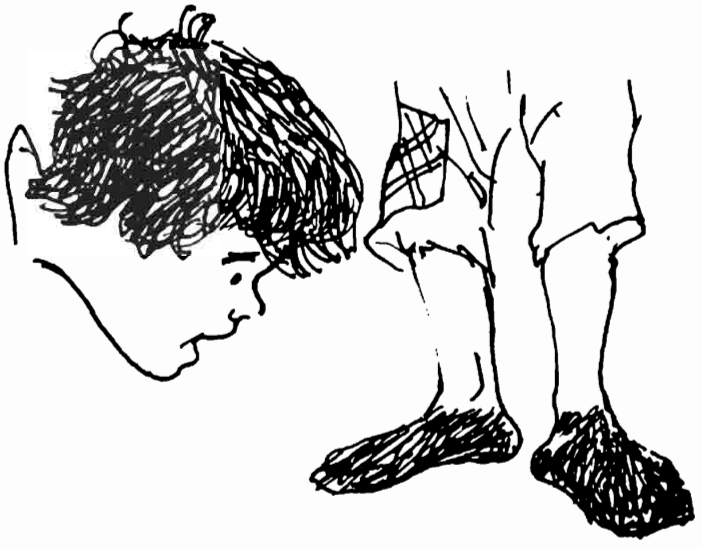
Mahmut ve kör arkadaşının gülmekten kasıkları çatlayacak sandım. Ahmet Hüseyin'in elleri siyaha boyanmıştı. Kör,

Mahmut'a habire dirsek vuruyordu: «Ben sana demedim mi? Mahmut... Hahaha, demedim mi? Ha... ha... ha.»

Ahmet Hüseyin'in parmaklarının izi Mahmut'un ayakkabılarının üzerinde görülüyordu. Kandırıldığımızı o zaman anladık. O iki madrabazın gülüşü bize de bulaştı. Makaraları koyverdik...

Ahmet Hüseyin bozuldu önce, kendini toparlayınca bir süre süzdü bizi, sonra da gülmeye başladı. Hem de nasıl...

Kaldırımdan gelip geçenler bize bakıp yürüyorlardı. Eğildim Mahmut'un ayağına yakından baktım. Ne ayakkabısı!

Herifçioğlu ayaklarını boyamıştı. Tıpkı ayakkabı gibi parlatmış. Amma da matrak ha...

Mahmut; «hadi hep birlikte zar atalım,» dedi.

Benim dört kıranım (1) vardı. Kasım açıklamadı parasını. O iki arkadaşın beş kıranları... Piyangocu Ziver'in bir Tümeni. Ahmet Hüseyin'in hiç parası yoktu.

---

(1) **Kıran**: İran'da bir para birimi

Az aşağıda kapalı bir dükkanın önüne geçtik ve başladık.

Önce sıra çektik. Ziver'in oğlu kazandı. Aldı zarları salladı ve attı.

«Penç» (2)

Kasım aldı attı.

«Şeş...» (3)

Ziver'in oğlundan bir kıran aldı.

Yine salladı salladı attı:

«Dü..» (4)

Mahmut'a verdi zarı. Mahmut, Kasım'dan iki kıran aldı ve sevinçle el çırptı: «Allah bereket versin!»

Karşılıklı zar atıp oynuyorduk. Sağdan iki temiz giyimli delikanlı göründü. Ahmet Hüseyin kesti yollarını.

«Beyim allah rızası için bir kıran, beyim bir kıran!»

Gençler önümüzden geçerken, birisi Ahmet Hüseyin'in ensesinden yapıştığı gibi onu cadde kenarındaki parmaklıkların üzerine karın üstüne bıraktı. Ahmet Hüseyin'in başı caddeye, ayakları kaldırıma sarkmıştı. Çırpındı durdu, sonunda ayağını yere değdirebildi. Arkın kenarında kaldı.

---

(2) **Penç** : Beş

(3) **Şeş** : Altı

(4) **Dü** : İki

Soldan, iki kız, bir delikanlıyla birlikte güle konuşa geldiler. Kızların kısa etekleri vardı. Oğlanın iki yanında yürüyorlardı. Ahmet Hüseyin koştu kızların birisine ulaştı ve yalvarmaya başladı:

«Allah aşkına bir Kıran verin, açım. Bir Kıran nedir ki? Allah aşkına bir Kıran...»

Kız önce aldırmadı, Ahmet Hüseyin

hâlâ yalvarıyordu, sonunda kız çantasından para çıkardı, Ahmet Hüseyin'in avcuna koydu. Ahmet Hüseyin sevinçle yanımıza geldi,

«Hadi,» dedi. «Ben de oynarım.» Ziver'in oğlu:

«Hani paran?» dedi. Ahmet Hüseyin avucunu açtı ve gösterdi. İki kıranlık bir sikke vardı avucunda.

Kasım, «Yine dilendin mi?» diye sordu ve ardından onu dövmeye kalktı. Mahmut engel oldu. Ahmet Hüseyin sesini çıkarmadı. Yer açtı kendine, oturdu.

Ben kalktım,

«Dilencilerle zar atmam!» dedim. Yalnız bir Kıranım kalmıştı. Dört kıranımdan üç kıran yitirmiştim. Mahmut'un da şansı yoktu.

«Zar yeter,» dedi. «Haydi duvar dibi oynayalım.» Kasım bana döndü: «Latif,» dedi. «Yine oyun bozanlığa kalktın.» Sonra ortalığa sordu:

«Kimde sıra?»

Kör, «Tek başına oyna istersen... Biz duvar dibi oynayacağız.» Ziver'in oğlu Kasım'ı göstererek, «Bununla zar atıl-

maz. Zarı hep pe çtir şeştir. Yazı tura atalım.»

Ahmet Hüseyin,

«Olsun,» dedi.

Mahmut: «Hayır!»

«Duvar dibi!»

Cadde tenhalaşıyordu. Karşı dükkanlar kapanmıştı.

Duvar dibi oyununa başlamak için arkın kenarından duvar dibine doğru her birimiz bir tane bir Kıranlık atmıştık ki, Ahmet Hüseyin: «Polis!» diye bağırdı.

Polis elinde copuyla iki-üç adım ötemizdeydi. Ben Ahmet Hüseyin ve kör, hemen kaçıştık. Mahmut ve Ziver'in oğlu da peşimizden... Kasım paraları toplamaya çalışacak oldu, ama polisin copunu yedi, yer yemez de çığlığı bastı. Fakat kaçmayı becerdi.

Polis bağırıyordu:

«Serseri kumarbazlar! Eviniz eşiğiniz yok mu? Ananız babanız yok mu sizin?»

Sonra eğildi paraları topladı ve çekti gitti...

Kavşağı geçince yalnız olduğumu anladım. Caddenin öbür yanındaki kebap-

çı kapatmıştı. Demek epeyce geç kalmıştım. Kebapçı yamağı kepengi yarı yarıya indirdiğinde babamın yanında olurdum çünkü.

Önümüzdeki yolları hızla geçerken kendi kendime:

«Artık babam uyumuştur... Keşke bekleseydi beni,» diyordum.

Sonra, «Oyuncakçı dükkânı da kapanmış. Gecenin bu saatinde kim oyuncak alır ki» diye düşündüm.

Benim oyuncak devemi de artık kaldırımdan kaldırmış dükkâna sokmuşlar. Dükkânın kapısını da kapamışlar. Devemle bir konuşabilseydim... Korkarım dün gece verdiği sözü unutmuştur. Ya yanıma gelmezse? Hayır hiç olur mu? Mutlaka gelecek. Söz verdi bana:

«Yarın gelirim, alırım sırtıma seni tüm Tahran'ı gezdiririm. Deveye binmenin büyük bir zevki var.»

Derken acı bir fren sesi... Uçtum ve yere serildim. Tahtalı köyü boyladığımı sandım. Yok buradayım, cadde ortasında. Yanı başımda bir otomobil vardı. Bileğim acıyordu. Ovmaya başladım. Arabanın camından birisi başını çıkarıp bağırıyordu:

«Ulan ne yatıyorsun öyle arabanın önünde? Hadi kalk defol!»

Zor toparladım kendimi. Süslü püslü yaşlı bir kadın vardı direksiyonda. Yanında koca bir köpek. Dışarıyı kolluyordu. Köpeğin boynundaki tasma pırıl pırıl parlıyordu. Tepem attı, o anda arabasının camını indirmezsem çatlayacağım sandım. Kocakarı korna çalmaya başladı:

«Ulan eşşoğlu eşşek, sağır mısın? Kalksana arabanın önünden!»

Bir iki araba geçti yanımızdan. Kocakarı başını camdan çıkarıp bir şey daha diyecekti. Tükürdüm yüzüne, bastım küfürü, kalkıp sendeleye sendeleye uzaklaştım.

Gittim kapalı bir dükkânın eşiğine oturdum. Yüreğim küt küt çarpıyordu. Dükkân kepengi çubuk çubuktu. Vitrinin lambaları yanıyordu. Türlü türlü, boy boy ayakkabılar...

«On günlük gelirimizi yemeden içmeden üst üste koysak bir çiftini alamayız bunlardan,» demişti babam.

Başımı kepenge dayadım, ayaklarımı uzattım. Dirseğim çok ağrıyordu. İçim bayılıyordu. Bütün gün ağzına tek lokma koymadığım geldi aklıma...

«Bu gece de aç yatacağız galiba,» dedim. «Keşke bir şeyler bırakmış olsa babam.»

Birden aklıma geldi. Devem bu gece beni sırtında dolaştıracaktı. Yerimden fırladığım gibi koşmaya başladım.

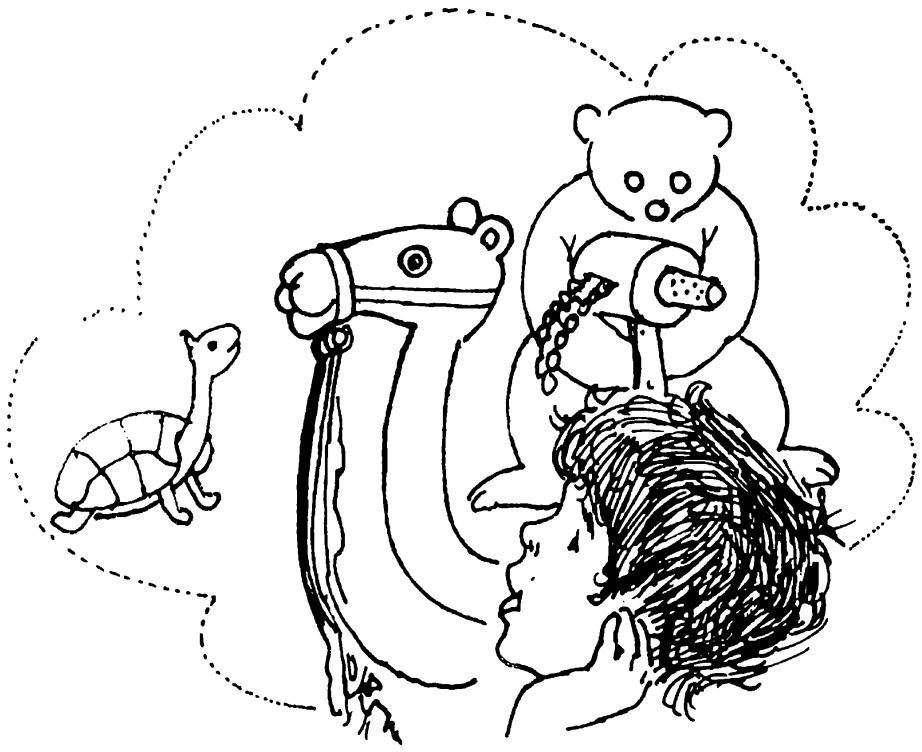
Oyuncakçı kapatmış ama ben oyuncakların gürültüsünü kapı arkasından işitiyorum.

Lokomotif çuf çuf ediyor düdüğünü öttürüyordu.

Kocaman ayı mitralyözün başına geçmiş, yaylım ateşi açmış. Ama bu yaptığı güzel ve sevimli bebekleri korkutacak!..

Maymunlar kâh bu köşeden öbürüne sıçrıyor, kah devenin kuyruğuna asılıyorlar. Deve kızıyor, onlara ağız dolusu sövüyor. Karakaçan dişlerini gıcırdattıktan sonra anırıyor; ayı yavrularını, taş bebekleri sırtına alıyor zıplayıp duruyor.

Deve duvar saatinin tiktakına kulak kabartmıştı. Sanki birini bekliyor gibiydi. Uçaklar helikopterler uçuyor, kaplumbağalar kabuklarında uyukluyor, dişi köpekler eniklerini emziriyor.

Kedi sepetten yumurta çalıyor, tavşanlar karşı raftaki avcıya şaşkın şaşkın bakıyorlar. Kara maymun vitrinde bulunan (benim) mızıkamı kalın dudaklarına sürüyor, güzel sesler çıkarıyor.

Otobüsler, arabalar bebekleri gezdiriyorlardı.

Tanklar, toplar, tüfekler, makineliler ateş kusuyorlar.

Hepsinden önemlisi benim devem... Yerinden kıpırdasa ortalığı yıkar döker. Öyle büyük ki vitrine sığmaz, bütün gün kaldırımda durur, gelene gidene bakar. Şimdiyse dükkânın ortasında durmuş, çanını şangırdatıyor. Bir yandan sakız çiğniyor, bir yandan da saatin tiktakına kulak kabartıyor. Bir sürü beyaz deve yavrusu camekandan bağırışıyorlar:

«Sokağa çıkarsan bizi de götür ana olur mu?»

Devemle iki laf edeyim istedim. Bağırdım, sesimi işitmedi. Kepenge tekme attım birkaç kez. Bu sırada kulağıma bir el yapıştı:

«Deli misin ulan çekil git evine!»

Durulacak gibi değil. Polisten kurtardım kendimi. Kaçtım. Çok geç kalmıştım.

Babamın yanına vardığımda cadde boş ve ıssızdı. Tek tük taksiler gelip geçiyordu.

Babam el arabası üstünde yatıyordu. Yanında yatacaksam ayaklarını toplaması kenara çekilmesi için. Uyandırmam gerekiyordu onu. Bizim el arabasına benzer birkaç araba daha vardı; kimi arkın kenarında, kimi de duvarın dibinde. Hepsinin üstünde adamlar uyuyordu. Yere kıvrılıp yatanlar da vardı.

Burası bir yol kavşağıydı. Buz satan tanıdığımızın barakası da buradaydı.

Uyku gözlerimden akıyordu. El arabamızın dibine oturdum, uzandım.

Şangır şungur!

«Hey Lâtif neredesin? Niye yanıt vermiyorsun? Neden gelmiyorsun? Hani gezdirecektim seni?»

Şangır şungur!

«Lâtifciğim, sesimi işitmiyor musun? Ben senin devenim. Geldim işte. Atla arkama. Gezdireyim seni.»

Balkonun altına gelince, yatağımdan çıktım. Yukarıdan devemin üstüne

atladım. Gülerek: «Sırtındaydım işte ne bağırıyorsun?» dedim.

Deve beni görünce sevindi:

«Dükkândan mızıkanı da getirdim. Hadi çal da dinleyelim.»

Güzel mızıkamı deveden aldım. Çalmaya başladım. O da çanlarının şangırtısıyla tempo tutuyordu.

Deve başını bana çevirerek sordu:

«Yemek yedin mi?»

«Hayır» dedim. «Param yoktu.»

«Önce gidip karnımızı doyuralım.»

Beyaz bir tavşan, ağacın üstünden yere atıldı ve:

«Deveciğim,» dedi, «bu akşam yemeğimizi yalıda yeriz. Siz gidedurun ben arkadaşları çağırayım.»

Tavşan yediği havucun dibini dereye attı, hoplaya zıplaya uzaklaştı.

«Yalı nedir, biliyor musun?» diye sordu deve.

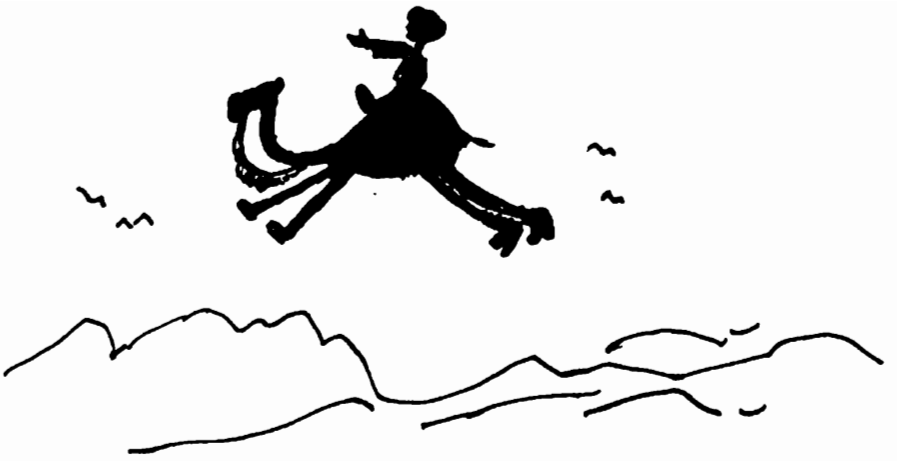
«Sanırım yazlık ev demek, öyle değil mi?»

«Yazlık olması gerekmez. Zenginler, havası suyu güzel, hoş manzaralı yerlere, kendilerine görkemli yalılar yaptırırlar. Canları çekince gider orada dinlenirler. İşte böyle yerlere yalı derler. Yalılarda yüzme havuzları, fıskiyeler güllü bahçeler bulunur. Bir sürü bahçıvan, aşçı, uşak, hizmetçi çalışır emirlerinde. Birçok zenginin yurt dışında yalıları var, İsviçre'de... Fransa'da... Biz şimdi yazın sıcağını üstümüzden atmak üzere Tahran'ın kuzeyindeki bir yalıya gidiyoruz.»

Devem bunları derdemez, kuşlar gibi havalandı. Hava tertemiz... Ne sis var, ne de duman...

Evler yollar pırıl pırıl.

Kuşkuyla:

«Tahran'dan dışarı çıkmış olmayalım sakın?» diye sordum.

Güldü: «Haklısın Lâtifciğim, Tahran dediğin iki kesimden oluşur. Her kesim başlı başına bir âlem... Güney ve kuzey Tahran. Güneyi pislik içinde, kir pas içinde. Kuzey ise tertemiz, pırıl pırıl.

«Tüm kırık dökük otobüsler güneyde çalışır. Tüm kerpiç harmanları güneyde. Tüm dizeller, kamyonlar orada gezer. Sokak ve caddelerin çoğu topraktır.

«Kuzeydeki caddelerin iki yanındaki açık kanallardan, arklardan akan lağım suları, güneyin caddelerine gelir. Her yanı pis pis kokutur.

«Kısacası, güney, yoksul ve açların, kuzey de varlıklı ve tokların yurdudur. Sen hiç Güneydeki Hasırabat, Nazi-

abat ve Hacı Apdulmahmut caddelerinde on katlı, mermer kaplama yapı gördün mü? Orada yok, kuzeyde var. Bu büyük yapıların altında zengin mağazalar sıralanmış. Lüks arabaları, değeri binlerce tümen tutan köpekleri var müşterilerin.»

Ben de: «Doğru, güneyde böyle şeyler olmaz,» dedim. «Güneyde kimsenin özel arabası yok. El arabası var, çoğu da mağaralarda oturur.»

Öyle acıktım ki bir ara midem deliniyor sandım.

Altımızda renk renk ampüllerle süslü ağaçlı çiçekli serin havalı bir bahçe göründü: Büyükçe bir yapı bir gül demeti gibi orta yere oturtulmuştu. Yanıbaşında suları pırıl pırıl, kırmızı balıklı bir yüzme havuzu vardı. Çevresinde masalar kurulmuştu. Bol bol, binbir türlü nefis kokulu yemekler dizilmişti. Bu yemek kokusu insanın başını döndürüyordu.

Deve: «İnelim, yemek hazır,» dedi.

«Ev sahibi nerede?» diye sordum.

«Düşünme onu. Bodrumda eli kolu bağlı, zararsız yatıyor.»

Deve havuz kıyısının renkli çinileri

üzerine çöktü. Aşağı atladım. Tavşan bizi bekliyordu. Elimden tutup masalardan birine götürdü.

Az sonra konuklar gelmeye başladılar. Bebekler arabalarla, kimisi uçak ve helikopterle gelmişti: Zıplayan eşek, deve yavrularının kuyruklarına asılan kaplumbağalar... Maymunlar atlayıp takla atarak, tavşanlar koşa koşa geldiler.

Yemeklerin tadı nefis, şölenin neşesi ve gürültüsü yerinde.

Kızarmış hindiler, piliç kebabı, kuzu dolması, pilâvlar, katıklar ve türlü türlü adını bilmediğim yemekler. Ve de meyveler her çeşidinden öyle boldu ki el ayak altında eziliyordu.

Havuzun baş köşesinde oturan deve başını sallayarak herkesi susturduktan sonra:

«Hepiniz hoş geldiniz,» dedi. «Sefalar getirdiniz. Bu büyük şöleni kimin onuruna verdiğimizi bilirsiniz elbet.»

Karakaçan: «Evet,» dedi. «Lâtif'in onuruna... O da hiç olmazsa bir kez karnını tıka basa doyursun.»

Makineli tüfeğin başındaki ayı: «Latif, hep geliyor, özlemle seyrediyor bizi, hepimiz çok seviyoruz onu,» dedi.

Kaplan: «Evet, bize sahip olmayı çok düşlüyor, biliyoruz. Biz de onun olmaya can atıyoruz,» dedi.

Aslan: «Varlıklıların çocukları çabuk bıkar bizden. Babaları onlara sık sık yeni oyuncaklar alır. Ancak bir iki oyundan sonra doyuyorlar, bizle oynamak istemiyorlar. Bizi bir köşeye atıp bir daha yüzümüze bakmıyorlar. Çürümeye, yok olmaya mahkûm ediyorlar...»

Sözü ben aldım: «Eğer benim olsaydınız, size hiç doymazdım. Hep oynardım sizlerle, yanız kalmazdınız hiç.»

Oyuncaklar hep bir ağızdan:

«Biliyoruz,» dediler. «Seni iyi tanırız. Ama ne yazık ki senin olamayız. Bizi çok pahalıya satıyorlar.»

Sonra birisi: «Senin babanın bir aylık kazancıyla bir tekimizi bile satın alamazsın.»

Deve yine susturdu hepsini:

«Konuya dönelim,» dedi. «Söylediklerimiz doğrudur ama, bu geceki şölenin asıl amacına değinmediniz hiç.»

Yine söze karıştım:

«Ben biliyorum beni buraya getirmenizin nedenini. Bana bütün insanların

ben ve babam gibi sokak köşelerinde aç ve sefil yatmadığını göstermek istediniz.»

Bir masanın çevresinde birkaç kadın ve erkek oturmuş hapır hupur atıştırıyorlardı, evin uşakları ve hizmetçileri olmalılar... Ben de yemeye başladım, ama midemin dibi delikti sanki: Ne kadar yesem hiç mi hiç doymuyordum. Açken olduğu gibi karnım gurluyordu. Yoksa bu bir düş müydü? Ondan mı doymuyordum?

Gözlerimi ellerimle yokladım. Açıktı. Kendi kendime:

«Uykuda mıyım? Değil miyim? Uykuda gözler kapalı olur, hiçbir yer görülmez. Neden doymuyorum? Niye hâlâ midem kazınıyor?» diye sorup duruyordum.

Kalktım, yapının çevresini gezdim; duvara, duvarın değerli taş oymalarına dokundum.

Ansızın nereden geldiğini bilmediğim toz toprak yüzüme çarptı. Bodruma iniyorum, oradan geliyor belki... Daha ilk basamakta ağzıma burnuma tozlar doldu. Hapşırdım.

Neredeyim?

Çöpçünün süpürgesi yüzümün önünden bir geçti, kaldırımın tozunu yüzüme savurdu.

Kendi kendime: «Ne oldu? Neredeyim? Yoksa düş mü bu?» diye sordum.

Düş değil. Gerçeğin ta kendisi... İşte babamın el arabası, taksilerin gürültüsü...

Sabahın alaca karanlığında, kavşağın çevresindeki yapılara baktım.

«Düş değil, gerçeğin ta kendisi.»

Çöpçü geçti önümden. Habire toz

kaldırıyor, süpürgesi yol yol çiziyordu kaldırımı.

«Öyleyse ötekiler düştü... Yok değil, evet evet düştü... Yok yok yok...»

Çöpçü döndü bana baktı. Babam arabadan eğildi sordu:

«Lâtif, uyuyor musun?»

«Yok yok yok...»

«Peki neden bağırıyorsun? Gel yanıma.»

Arabanın üstüne çıktım. Babam kolunu başımın altına sürdü. Ama uyuyamadım. Açlıktan içim bayılıyordu. Karnımın derisi sırtıma yapışmıştı.

Babam uyumadığımı farketti: «Geç kaldındı akşam,» dedi. «Ben de çok yorgundum yattım.»

«İki araba çarpışmıştı, onlara bakıyordum geç kalmışım,» dedim. Sordum sonra: «Sahi babacığım, develer uçar mı, konuşur mu?»

«Yok,» dedi babam.

«Öyle ya,» dedim, «kanatları yok ki uçsun.»

Babam: «Nen var bilmiyorum,» dedi. «Her sabah kafanı deveyle bozarsın.»

Yeniden düşüncelere daldım:

«Varlıklı olmak iyi bir şey, değil mi

baba? İnsan her istediğini yer, her istediğini alır, değil mi baba?»

Babam: «Oğlum günaha girme, şükret. Ulu tanrı kimin varlıklı kimin yoksul olması gerektiğini kendi bilir.»

Babam da söyler söyler bunu söylerdi.

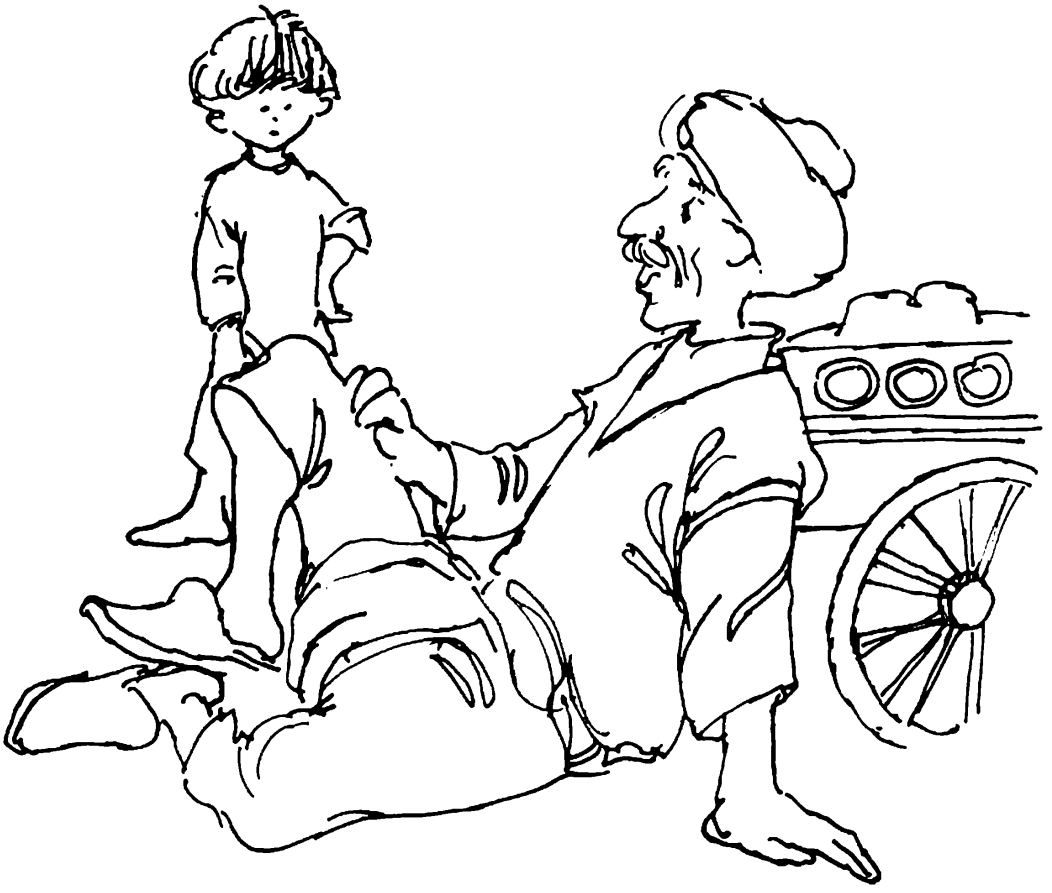
Hava aydınlanınca başının altına koyduğu terlikleri aldı giydi.

Arabanın üzerinden indik. Babam:

«Dün patatesleri bitiremedim,» dedi. «Yarısından çoğu elimde kaldı.»

«Başka bir şey satsaydın.»

Bir şey söylemedi, arabanın dolabı-

nın kilidini açtı, iki çuval patatesi arabanın tablasına boca etti. Ben de terazi ve kilo taşlarını dizdim. Sonra düştük yollara. Babam:

«Bir tas çorbaya ne dersin?» diye sordu.» Böyle söyleyince anlardım ki gece o da aç yatmış...

Çöpçü, kaldırımı caddenin sonuna kadar çiziktirmişti.

Kent parkına doğru yürüyorduk.

Çorbacı ihtiyar her zamanki gibi ar-

kın kenarına, caddeye sırtı dönük olarak çökmüştü. Çorba tenceresi, bir maltızın üstünde fokur fokur kaynıyordu.

Üç müşteri, biri kadın ikisi erkek çevresine çökmüş, alüminyum kâselerde çorbalarını höpürdetiyorlardı.

Kadın piyango satıcısıydı, tıpkı bizim Ziver gibi çarşaflıydı. Bağdaş kurmuş oturmuştu. Bilet destesini karnı ile bacağı arasına sokuşturmuştu. Kirli çarşafı dizlerini örtüyordu.

Babam ihtiyarı selamladı, hal hatır sordu. Oturduk. İki küçük kâse çorbayı yarım ekmekle yedik. Kalktık.

Babam iki Kıran verdi bana:

«Ben satışa çıkayım,» dedi. «Öğlende burada ol, yine birlikte yeriz.»

İlk gördüğüm, Ziver'in oğlu oldu. Bir adamın önünü kesmişti:

«Beyefendi, bir tane bilet alın... Lütfen bilet alın. İnşallah kazanırsınız. Ne olur, Allahaşkına alın...»

Adam zor kurtardı paçasını. Ziver'in oğlu dişlerinin arasından bastı küfürü. Seslendim:

«Okutamadın mı?

Ziver'in oğlu: «Herifin suratından

düşen bin parça, karısıyla mı dövüşmüş ne? Hayırsız...»

Yan yana yürüdük. Ziver'in oğlu, yirmilik koçanı gelip gidene uzatıyor ve habire:

«Beyefendi milli piyango, hanımefendi milli piyango...» diye bağırıyordu.

Sattığı her bilet karşısında anası ona bir Kıran verirdi. O da masrafını çıkarınca artık satmazdı. Gezer, tozar, hır çıkarır, sinemaya gider.

Hepimizden zengin oydu besbelli.

Öğleden sonra kuru bir ark yatağı-

na yatmaya alışıktı. Bir iki saat uyurdu orada.

Sabahları güneş doğmadan uyanır, anasından on, onbeş tane bilet alır, sabah müşterilerini yoklardı. Öğlene değin işi bitirmek zorundaydı; akşamını bilet satarak berbat etmek istemiyordu çünkü.

Naderi Caddesi'ne kadar üç bilet sattı, orada bana:

«Ben burada duracağım,» dedi.

Ayrıldık.

Dükkânlar tek tük açılmıştı ,ama benim oyuncakçı hâlâ kapalıydı...

Devemi dükkânın dışına çıkarmamışlar. Cama vurup onu uyandırmaya kıyamadım. Sabah uykusunu bozmadan çektim gittim, daha öteye daha da öteye...

Caddeden küçük öğrenciler geçiyordu. Her özel arabada bir-iki öğrenci ana ya da babalarıyla okula gidiyorlardı.

Yalnızlıktan kurtulmak için, sabahın bu saatinde ancak Ahmet Hüseyin'i bulabilirdim.

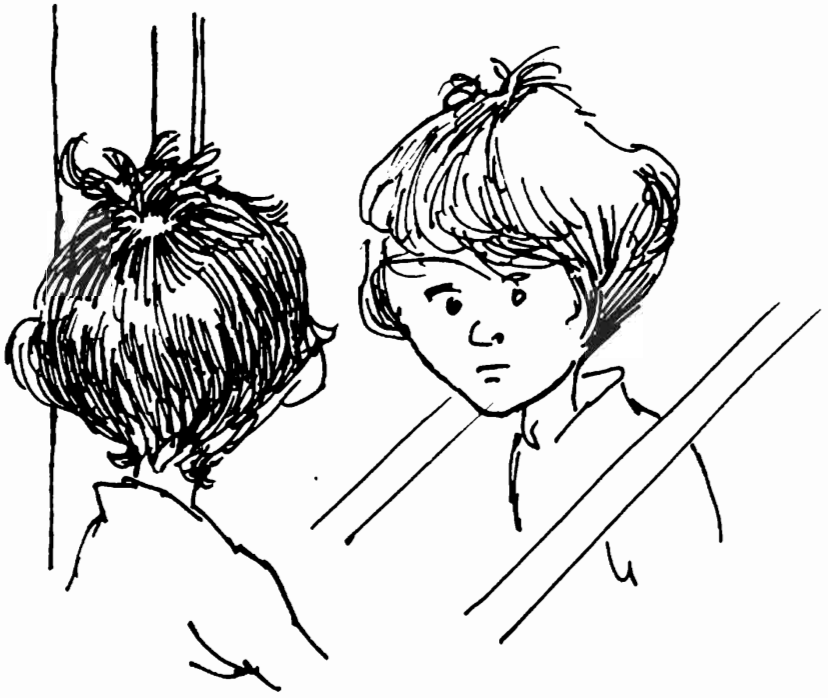
Birkaç caddeden geçtim.

Çöp ve lağım kokmayan caddelere geldim.

Çocuklar ve büyükler tertemiz giyinmişlerdi. Hepsinin yüzü pırıl pırıldı. Kızlar ve kadınlar çiçekler gibi renk renk... Bu semtlerden geçerken hep kendimi sinema salonunda oturmuş film seyrediyor sanırdım .

Böylesine tertemiz evlerin içinde nasıl yemek yenilir, nasıl yatılır nasıl konuşulur, nasıl giyinilir, bir türlü kavrayamıyordum.

Sen annenin karnındayken nasıl yaşadığını anlayabilir misin? Yani kendini ananın karnında yemek yerken canlandırabilir misin? Yok yapamazsın, ben

de senin gibi oralarda nasıl yaşandığını anlayamıyorum.

Bir dükkân vitrininin önünde üç çocuk ellerinde çantalarıyla durmuşlardı. Ben de arkalarındaydım. Taranmış saçlarından tatlı bir koku yayılıyordu. Elimde olmadan birisinin ensesini kokladım. Çocuklar geriye baktılar ve nefretle beni tepeden tırnağa süzdükten sonra uzaklaştılar.

Uzaktan birisinin ötekine: «Ne pis kokuyordu, değil mi?» dediğini işittim.

Kendimi bir dükkânın camında gördüm, saçlarım öyle uzamıştı ki kulakla-

rım gözükmüyordu. Sanki başımda kocaman bir papak vardı.

Gömleğimin kirden rengi seçilmiyordu. Yırtık yakamdan yağız bağrım gözüküyordu.

Bacaklarım çıplak, kirli; tabanlarım ise çatlaktı.

O üç zengin evladının beynini dağıtmak geldi içimden... Benim şu perişanlığımın suçlusu onlar mıydı?

Dükkândan bir adam çıktı. Elinin tersiyle camın önünden kovdu beni:

«Git lan,» dedi. «Sabah sabah, daha siftah yok, kapıyı kestirmişsin.»

Kımıldamadım yerimden, ama bir şey de söylemedim. Adam yine beni eliyle kovdu.

«Amma yüzsüz ha! Defol lan!»

Kımıldamadım yine:

«Dilenci değilim,» dedim.

Adam, «Afedersiniz küçük bey,» dedi alaylı alaylı. «Necisiniz öyleyse?»

«Hiçbir şey değilim. Bakıyorum yalnızca.»

Uzaklaştım. Adam yine dükkânına girmişti.

Su arkının içinde büyükçe beyaz bir çini parçası parlıyordu. Hiç duraksama-

dan kaptım onu, var gücümle dükkânın büyük vitrin camına doğru fırlattım. Cam büyük bir şangırtıyla parçalandı. Parçaları çevreye sıçradı.

Camın şangırtısı yüreğimden büyükçe bir yük kaldırdı. Rahatladım. Koştum. Yıldırım hızıyla kaçtım. Birçok caddeden geçtim.

Sonra Ahmet Hüseyin'e rastladım. Anlaşılan dükkândan epey uzaklaşmıştım.

Ahmet Hüseyin her zaman olduğu gibi kız okulunun önünde volta atıyordu. Özel arabalarından inen kızlara sokulup dileniyordu.

Bu onun sabahki işiydi.

Bu çocuğun nerede, kimin yanında kaldığını öğrenemedim gitti.

Kasım'ın dediğine göre Ahmet Hüseyin'in yalnızca bir ninesi var, o da dilenciydi...

Ama kendisi hiç açmazdı bu konuyu.

Okulun zili çalınca çocuklar sınıflara girdiler. Bize de ayrılmak kaldı. Ahmet Hüseyin: «Bugün,» dedi, «işler kesat... Kime el açsam ufak param yok diye başından savıyor.»

«Nereye gidiyoruz?» dedim.

«Gezeriz işte...»

«Ne gezmesi. Gidelim Kasım'ı bulalım, birer bardak ayran içeriz.»

Kasım, Simetri Caddesi'nin sonunda bardağı bir Kırana ayran satardı. Her gidişimizde beleşten bir bardak ayran içerdik.

Kasım'ın babası, Hacı Abdulmahmut Caddesi'nde elden düşme giysiler alıp satardı.

Bir gömlek on beş Kıran, don çifti yirmi beş Kıran, ceket pantolon yedi sekiz tümendi.

Hacı Abdulmahmut Caddesi ile Kasım'ın işyeri arasında bir dönemeç vardı.

Bu caddenin duvarları, kaldırımları, bir sürü eski giysi ve eşyalarla doluydu. Satıcılar tezgâhları başında müşteri beklerlerdi.

Kasım'ın babasının çok küçük bir dükkânı vardı, orada yatarlardı. Evleri yoktu. Kasım'ın anası satın aldıkları eski, pis ve yırtık giysileri dükkânda ya da cadde kenarında önce yıkar, sonra da yamar ve onarırdı.

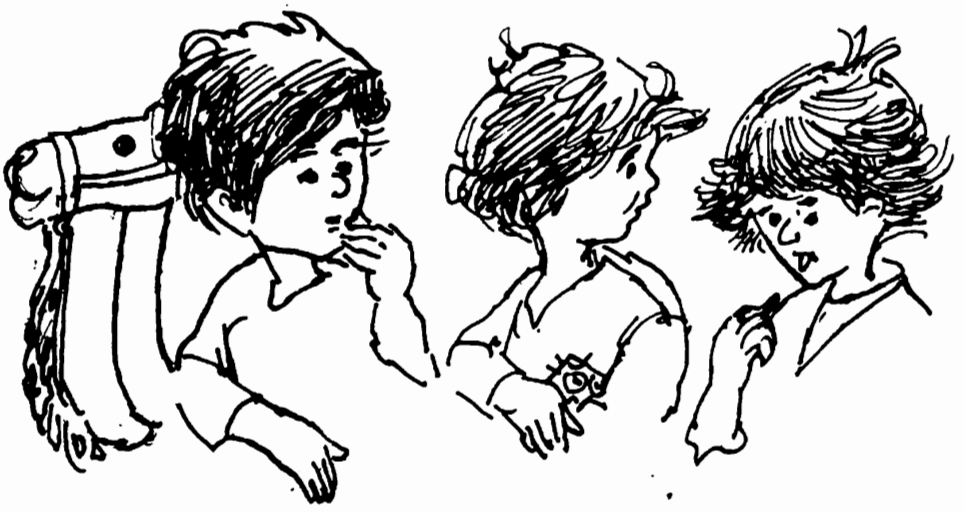
Hacı Abdulmahmut Caddesi topraktı, kenarında su arkı yoktu ve araba geçmezdi.

Ahmet Hüseyin'le bir-iki saat yürüdükten sonra Kasım'ın işyerine vardık. Ama Kasım yoktu. Hacı Abdulmahmut Caddesi'ne gittik. Kasım'ın babası:

«Anası hasta, Kasım onu hastaneye götürdü,» dedi.

Benim bildiğim Kasım'ın anası hep hastaydı; ya bacakları ağrırdı ya da midesi...

Öğle üzeri Ahmet Hüseyin ve Ziver'in oğluyla birlikte Naderi Caddesi'nde arkın kenarına. devenin yanına oturmuş çekirdek yiyor, bir yandan da devenin fiyatı ne kadardır diye tartışıyorduk. En sonunda dükkâna girip sorma-

ya karar verdik. Satıcı bizi dilenci sandı, kapıdan kovdu:

«Hadi dışarı, bozuk param yok.»

Ben atıldım:

«Para istemiyoruz! Şu deve kaç para?» Elimle dışarıyı gösteriyordum.

Dükkân sahibi şaşırdı: «Deve mi?»

Ahmet Hüseyin ve Kasım arkamdaydılar: «Evet,» dediler. «Kaç para?»

Dükkân sahibi,

«Hadi, hadi dışarı, satılık değil o!..» diye kovdu bizi.

Müthiş bozulmuştuk. Satılık değilmiş... Ama, satılık olsaydı alabilecek miydik?

Deveye baktım, sakin sakin duruyordu yerinde.

Herhalde üçümüzü de sırtlayıp gezdirebilir.

Ahmet Hüseyin'in eli devenin karnına zor ulaşır. Ziver'in oğlu da elini uzatmak isterken, satıcı çıktı, Kasım'ı kulağından yakaladı:

«Eşşoğlu eşşek, görmüyor musun 'dokunmayınız' yazısını?»

Eliyle devenin göğsüne iliştirilmiş kâğıdı gösterdi.

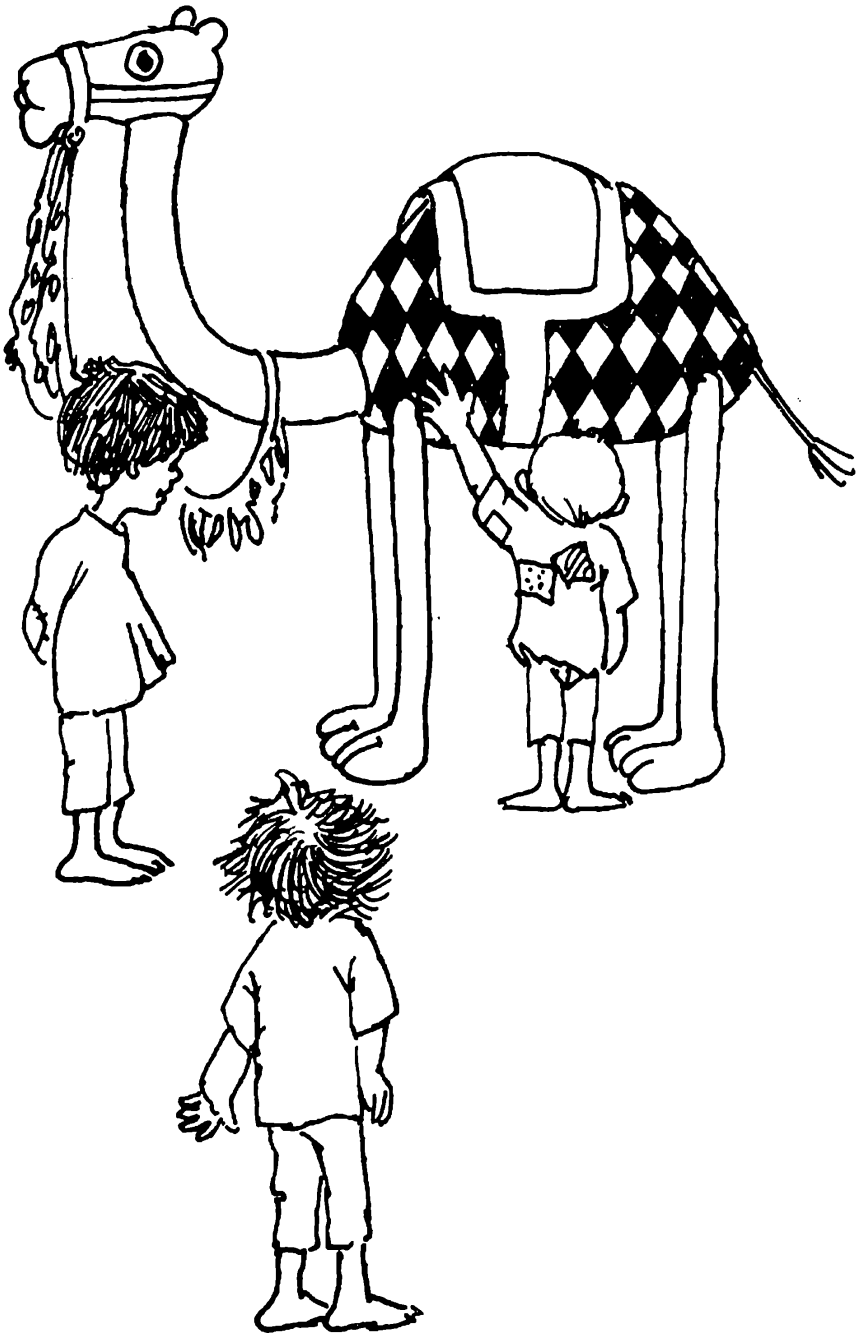
Kâğıda bir şeyler çiziktirilmişti ya hiçbirimiz okuma bilmiyorduk. Çarnaçar ayrıldık.

Çekirdeğimizi yiye yiye çekip gittik.

Az sonra Ziver'in oğlu: «Uykum geldi,» dedi. Tenha bir yer buldu, kuru arkın içine yattı. Ben ve Ahmet Hüseyin gitmeyi yeğledik.

Havada boğucu bir sıcaklık vardı. Terden sırsıklam olmuştuk. Konuşmuyorduk. Üstüme bir gariplik çöktü. Anamı özledim. O anda onun yanında olayım istedim...

Parkın kapısında Ahmet Hüseyin iki Kırana yumurtalı sandviç aldı, bana da ısırttı. Sonra her zaman gittiğimiz su arkının içinde, yıkanmaya gittik. Bizden az yukarda birkaç çocuk da suya girmiş, birbirlerine su atıp oynuyorlardı. Biz sessizce su içinde uzandık ve başımı-

zı, gövdemizi yıkadık. Onlara katılmadık. Parkın bekçisi onların gürültüsüne geldi. Hepimiz kaçıştık. Güneşlik bir yere, kumların üstüne oturduk. Kuma deve resmi çizerken babamın sesini işittim başucumda. Ahmet Hüseyin kalktı gitti. Biz ciğerciye gittik yemek yedik. Babam sessizliğimi ve dalgınlığımı görünce:

«Neyin var Latif? Hasta mısın?» diye sordu.

«Yok bir şey...» dedim.

Yine parka girdik. Ağaç altına yatacaktık. Babam habire sağıma soluma döndüğümü görünce:

«Latif, kavga mı ettin? Sana bir şey diyen mi oldu? Söylesene canım nen var?»

Konuşacak durumda değildim. Konuşmadan çile doldurmak hoşuma gidiyordu. Annemi İstiyordum. Annemin sesini, kokusunu duymak istiyordum. Annemi kucaklamak, öpmek istiyordum.

Birden ağlamaya başladım, babamın göğsüne bastırdım başımı. Babam kalkıp oturdu. Kucakladı beni. Kana kana ağladım. Sonunda:

«Anamın yanında olsaydım keşke,» diyebildim.

Uyumuşum.

Gözlerimi açtığımda babamı gördüm: başucumda bağdaş kurup oturmuş, gelip geçeni seyrediyordu. Ayağını dürterek:

«Baba,» dedim.

Bana baktı, saçımı okşadı:

«Uyandın mı yavrum?»

Başımı evet anlamında salladım.

«Yarın kentimize döneceğiz. Karar verdim. Annenin yanına döneceğiz. İş bulursak çalışırız, bir lokma ekmek işte... Olmazsa da olmasın. Böyle gitmiyor. Biz burada sersefil, onlar orada...»

Otobüs bileti almaya çıktık.

Parktan garaja dek, yol boyunca sevinmeli mi yoksa üzülmeli mi kestiremedim.

Devemden ayrı düşmek istemiyordum. Alıp yanımda götürebilseydim hiçbir derdim olmazdı.

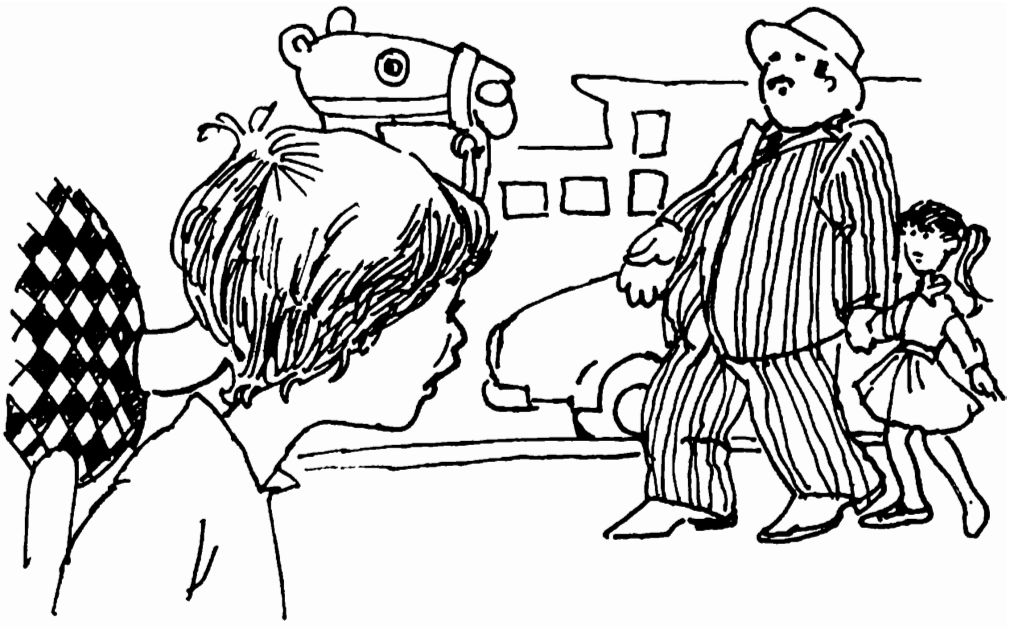
Biletlerimizi aldık. Yine sokağa çıktık. Babam arabasındakileri akşama dek satmalıydı. Ben de son bir kez daha devemi doya doya göreyim dedim. Gece garajın çevresinde bir yerde yatacaktık. Babam beni yalnız bırakmak istemiyordu. Ama ben sıkıldığımı söyledim, biraz gezip açılacaktım.

Akşamın eli kulağındaydı. Ne zamandan beri deveyi seyrettiğimi bilmiyorum.

Bir araba belirdi, içinde bir adam bir de cicilerini kuşanmış bir kız çocuğu vardı. Kız coşkun bir sevinçle deveye bakıyordu. İçime doğdu, bunlar benim devemi almaya gelmişler. Kız babasının elini tutup onu arabadan indirdi, dükkâna sürükledi ve:

«Çabuk ol baba,» dedi, «şimdi birileri gelip deveyi satın alıverir sonra...»

Baba kız dükkâna gireceklerdi ki yollarını kestim. Onları dükkâna sokmadım. Ne yaptığımın farkında değildim,

Kendimden geçmiştim. Bildiğim bir tek şey yollarını kesmiş olmam ve onlara: «Beyefendi bu deve satılık değil, sabahleyin satıcı söyledi. İnanın bana satılık değildir.»

Adam beni sertçe itti:

«Yolu ne kapatıyorsun, çekilsene!»

Dükkâna girdiler. Adam satıcı ile konuşmaya koyuldu.

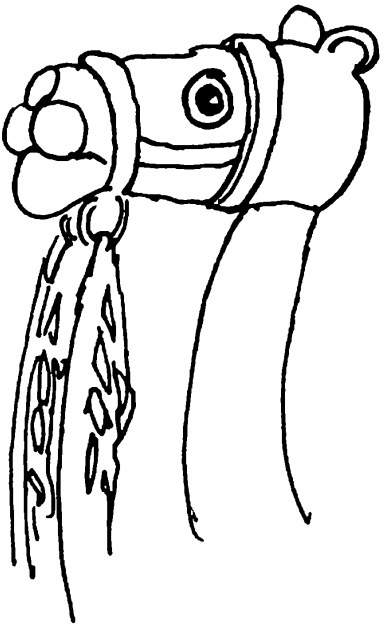
Kız, dönüp dönüp deveye bakıyordu. Öyle mutluydu ki... Zaten bir gün olsun üzüntü çekmediği belliydi.

Dilim tutulmuştu, dizlerimin bağı çözülüyordu.

Eşikten içeriyi kolluyordum.

Maymunların, deve yavrularının, ayıların, tavşanların ve ötekilerin gözü

bendeydi, eminim hepsi de acıyordu bana.

Baba kız dükkândan çıktılar. Adam bana iki Kıranlık bir sikke uzattı.

Elimi arkama kenetledim. Ters ters yüzüne baktım. Öyle bakmışım ki adam parayı hemen cebine soktu ve bastı gitti.

Derken dükkân sahibi kapıdan kovdu beni. Dükkândan iki tezgâhtar çıktı, deveye doğru gittiler.

Kız arabaya gidip oturmuştu, göz ucuyla deveyi uzaktan seviyordu. Tezgâhtarlar deveyi kaldırdılar.

Elimde olmadan koşup devenin ayağını tuttum:

«Deve benimdir. Nereye götürüyorsunuz onu? Bırakmam!»

Tezgâhtarlardan biri:

«Çekilsene lan, deli misin sen?» diyordu.

Kızın babası dükkân sahibine sordu:

«Dilenci mi bu çocuk?»

Sokaktakiler ne oluyor diye başıma toplandı.

Devenin ayağını bırakmıyordum bir türlü. Sonunda tezgâhtarlar deveyi yere koymak zorunda kaldılar. Sonra da itiş

kakış uzaklaştırdılar beni.

Kızın sesini duydum: Arabadan babasına bağırıyordu:

«Babacığım dokunmasına izin verme...»

Baba direksiyona geçti, deveyi arabanın yüklüğüne yerleştirdiler. Araba kalkmak üzereyken beni tutanların elinden kurtuldum. Fırladım, iki elle tuttum arabayı, bağırıyordum:

«Devemi nereye götürüyorsunuz? Ben devemi bırakmam!»

Sesimi kimse işitmemiş olacak. Dilim tutulmuş, gırtlağımdan hiç ses çıkmıyordu. Haykırdığımı yalnızca ben duyuyordum. Araba yola koyuldu. Birisi sımsıkı tutmuştu beni. Ellerim arabadan koptu, yüzükoyun asfalta kapaklandım.

Başımı kaldırdım. Son bir kez deveme baktım.

Ağlıyordu devem. Boynundaki çanı sinirli sinirli şangırdatıyordu.

Başım, burnumdan yerde biriken kana bulandı.

Hırsımdan ayaklarımı yere vurdum. Hıçkıra hıçkıra ağladım.

O anda bütün yüreğimle vitrindeki mitralyöz benim olsun istedim!

BİR GÜNLÜK DÜŞ VE GERÇEK

BİR GÜNLÜK DÜŞ VE GERÇEK

— Varlıklı olmak ne iyi şey değil mi, baba? İnsan her istediğini yer, her istediğini alır, değil mi baba?

Türlü türlü, boy boy ayakkabılar...

— On günlük gelirimizi yemeden içmeden üst üste koysak, bir çift alamayız bunlardan.

O anda tüm kalbimle vitrindeki mitralyözün benim olmasını istedim!

60 Lira